

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
_____ "_____" _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050118-Təhsildə sosial-psixoloji xidmət

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil.

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Psixologiyanın əsasları

Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirinin 30.09.2011-ci il tarixli 1602 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Kodu: İPF-B02

Tədris ili: I (2025-2026) Semestr: I

Tədris yükü: Ümumi 210 saat. Auditoriya- 75 saat (45 saat müəhazirə, 30 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 7 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: b/m Mehəliyəv Şahin Bəylər oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə. Məmmədov küçəsi 19, II korpus

E-mail ünvanı: mehraliyevshahin@gmail.com

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Psixologiya. II nəşr., Bakı, 2002
2. Psixologiya. Prof. S.İ. Seyidov və prof. M.Ə. Həməzəyevin elmi redaktorluğu ilə. Bakı, 2007
3. Əliyev R.İ. Psixologiya. Bakı, 2003
4. Əliyev R.İ. Psixologiya tarixi. Bakı, 2006
5. Baxşəliyev Ə.T. Azərbaycanda psixoloji fikrin təşəkkülü, inkişafı və müasir vəziyyəti. Bakı, 2007
6. Əlizadə Ə.Ə. İdrak prosesləri və hisslər. Psixopedaqoji məsələlər. Bakı, 2006

Əlavə:

7. Əliyev R.İ. Tərbiyə psixologiyası. Bakı, 2006
8. Əlizadə Ə.Ə. İstedadlı uşaqlar. Psixopedaqoji məsələlər. Essələr, etüdlər. Bakı, 2005
9. Həməzəyev M.Ə., Əmiraslanova S. F. Ünsiyyətin psixologiyası. Bakı, 2007
10. Zeynalabdinova Ə.X. Məktəbdə psixoloji xidmətin praktik məsələləri. Bakı, 2003

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən hər hansı fənnin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Psixologiyanın əsasları tədris kursu "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət fənləri" kafedrası nəzdində pedaqoji yönümlü ixtisasların tədris planı çərçivəsində işlənmişdir. Tədris planına uyğun olaraq bu kurs bakalavr səviyyəsinin tələbələri üçün müstəqil fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi I tədris ilinin I semestrində 75 saat (45 saat müəhazirə, 30 saat seminar) həcmində nəzərdə tutulur.

Kursun tədrisində məqsəd qloballaşma şəraitində siyasi, iqtisadi və sosial sahələrdə baş verən dəyişikliklərin qarşısını almaq məqsədilə psixologiya elminin imkanlarından istifadənin öyrənilməsidir. Müasir dövrdə hər bir sahədə müvəffəqiyyətin təmin olunması üçün gənclərdən müstəqil, yaradıcı təfəkkür, kreativ düşüncə, eləcə də öz biliklərindən səmərəli istifadə etmək bacarıqları tələb olunur. Həmçinin dünya bazarında sağlam rəqabətin təmin olunması insanların ünsiyyət mədəniyyətinin, özünü ifadə etmə bacarığının yüksək səviyyədə olması ilə bilavasitə bağlıdır. Psixologiya kursunun tədrisi formalaşmaqda olan şəxsiyyətin potensial imkanlarının, onun idrak proseslərinin, emosional sferasının, maraq və qabiliyyətlərinin, ünsiyyət bacarıqlarının öyrənilməsi baxımından məqsədemüvafiqdir. Fənnə aid biliklərə yiyələnmək hər bir tələbəyə cəmiyyətdə baş verən hadisələri, eləcə də özünü bir şəxsiyyət kimi dərk etmək, ünsiyyət sahəsindəki çətinlikləri aradan qaldırmaq imkanı yaradır. Bundan əlavə şagird şəxsiyyətini hərtərəfli formalaşdırmaq məqsədilə psixikanın ontogenetik inkişafı və təlim, tərbiyə, müəlim şəxsiyyətinə verilən tələblər sistemli şəkildə tələbələrə çatdırılır.

VII Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

VIII Qiymətləndirmə:

Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
 -7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
 -6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
 -5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
 -4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
 -3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
 -1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
 -0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim-mövzu planı: 75 saat (45 saat müəhazirə, 30 saat seminar)

№	Keçirilən mövzuların məzmunu	Müh.	Sem.	Tarix
1	Mövzu. Psixologiyanın predmeti və vəzifələri Plan: 1. Psixologiyanın mövzusu 2. Psixologiyanın obyekt və predmeti 3. Psixi proseslər, psixi hallar, psixi xassələr 4. Psixi metodlar 5. Psixologiya elminin strukturu Mənbə: (1; 2; 3)	2	2	
2	Mövzu. Güzəran psixologiyası və elmi psixologiya. Plan: 1. Psixologiyanın bir elm kimi səciyyəsi 2. Psixologiyanın elmlər sistemində yeri 3. Müasir psixologiyanın quruluşu 4. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri Mənbə: (1; 2; 3)	2		
3	Mövzu. Psixologiyanın tədqiqat metodları Plan: 1. Psixoloji tədqiqat metodlarının təsnifatı 2. Tədqiqat metodlarının mərhələləri 3. Psixodiagnostik metodlar Mənbə: (2; 3; 4; 5)	2	2	
4	Mövzu. Psixikanın filogenezdə inkişafı Plan: 1. Sinir sisteminin təkamülü və psixika 2. İnstinktlər, vərdişlər və intellektual davranış 3. Heyvan və insan psixikası arasındakı fərqlərin mahiyyəti Mənbə: (1; 2; 3)	2		
5	Mövzu: Psixika və şüur Plan: 1. Psixikanın filogenezdə inkişafı 2. Şüur psixikanın yüksək forması kimi 3. Şüurun funksiyaları	2	2	
6	Mövzu. Duyğular Plan: 1. İdrak maddi aləmin insan beyində inikası kimi 2. Duyğuların psixoloji səciyyəsi 3. Duyğuların fizioloji əsası 4. Duyğuların növləri Mənbə: (1; 2; 3)	2		
7	Mövzu. Qavrayış Plan: 1. Qavrayışın psixoloji məzmunu			

	2. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri 3. Qavrayışın növləri 4. Uşaqlarda qavrayışın inkişafı və tərbiyəsi Mənbə: (1; 2; 3; 9)	2		
8	Mövzu. Diqqət Plan: 1. Diqqətin psixoloji səciyyəsi və mahiyyəti 2. Diqqətin fizioloji mexanizmi 3. Diqqətin xüsusiyyətləri 4. Diqqətin növləri Mənbə: (1; 2; 3; 9)	2	2	
9	Mövzu. Hafizə Plan: 1. Hafizənin psixoloji mahiyyəti 2. Hafizə prosesləri 3. Hafizənin növləri Mənbə: (1; 2; 3; 9)	2	2	
10	Mövzu. Təfəkkür Plan: 1. Təfəkkürün psixoloji səciyyəsi 2. Təfəkkür və onun formaları 3. Təfəkkür və nitq 4. Təfəkkürün növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
11	Mövzu. Təxəyyül Plan: 1. Təxəyyülün psixoloji səciyyəsi 2. Təxəyyülün növləri 3. Təxəyyül və yaradıcılıq Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2		
12	Mövzu. İradə Plan: 1. İradənin psixoloji səciyyəsi 2. İradə işin əsas mərhələləri 3. Şəxsiyyətin iradi keyfiyyətləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
13	Mövzu. Hisslər Plan: 1. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış 2. Hisslərin keçirilmə formaları 3. Hisslərin xarici ifadəsi və əsas xüsusiyyətləri 4. Ali hissələr Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2		
14	Mövzu. Emosional halətlər Plan: 1. Emosiyalar haqqında anlayış 2. Emosiya ifadə vasitələri və funksiyaları 3. Emosional halətlər və növləri 4. Emosiya və şəxsiyyət Mənbə: (1; 2; 3)	2	2	
15	Mövzu. Temperament Plan: 1. Temperament şəxsiyyətin fərdi-psixi xassəsi kimi 2. Akademik İ.P.Pavlovun ali sinir fəaliyyəti tipləri haqqında təlimi 3. Temperament tiplərinin psixoloji səciyyəsi 4. Temperament və fərdi fəaliyyət üslubu Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2		
16	Mövzu. Xarakter Plan: 1. Xarakterin psixoloji səciyyəsi 2. Xarakterin əlamətləri 3. Xarakterin aksentuasiyası 4. Xarakterin formalaşması Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
17	Mövzu. Qabiliyyət Plan: 1. Qabiliyyət fərdi-psixi xassə kimi 2. Qabiliyyətin növləri	2	2	

	3. Qabiliyyətin forması 4. Qabiliyyətin səviyyəsi Mənbə: (1; 2; 3)			
18	Mövzu. Ünsiyyət Plan: 1. Ünsiyyət informasiya mübadiləsi kimi 2. Ünsiyyət şəxsiyyətlərarası qarşılıqlı təsir kimi 3. Ünsiyyət insanların bir-birini qavraması və anlaması prosesi kimi Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
19	Mövzu. Nitq Plan: 1. Nitq və onun funksiyaları 2. Dil ünsiyyət vasitəsi kimi 3. Nitqin xüsusiyyətləri 4. Nitqin növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2		
20	Mövzu. Fəaliyyət Plan: 1. Fəaliyyət haqqında anlayış 2. Fəaliyyətin strukturu 3. Fəaliyyətin əsas növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
21	Mövzu. Tələbatlar və motivlər Plan: 1. Tələbatların psixoloji mahiyyəti 2. Tələbatların təsnifatı və əlaqəsi 3. Motivlərin psixi mahiyyəti 4. Motivlərin məzmunu və forması 5. Motivlərin funksiyası və növləri Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
22	Mövzu. Şəxsiyyət, fərd və fərdiyyət Plan: 1. Fərd, fərdiyyət, şəxsiyyət anlayışlarının psixoloji səciyyəsi 2. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri 3. Şəxsiyyət haqqında nəzəriyyələr Mənbə: (1; 2; 3; 6)	2	2	
23	Mövzu. Mənlik şüuru Plan: 1. Mənlik şüurunun formalaşması 2. Mənlik şüurunun strukturunda fərqləndirilən cəhətlər 3. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi Mənbə: (1; 2; 3; 6)	1	2	
Cəmi:		45 s.	30s.	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır: müasir psixologiya haqqında elmi bilikləri; insan psixikasının imkanları haqqında müvafiq bilikləri; ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılmasını; özünüqiymətləndirmənin düzgün formalaşdırılmasını; şüur, onun mahiyyəti və funksiyalarını; şəxsiyyəti xarakterizə edən xüsusiyyətlərini; idrak proseslərinin inkişaf dinamikasını; emosional halların orqanizmə təsirini; temperament tiplərinin öyrənilməsinə; xüsusi qabiliyyəti və istedadı xarakterizə edən xüsusiyyətləri;.

XII Fənn üzrə təlim nəticələri:

Bu fənn çərçivəsində tələbələr psixologiyanın predmetini, fənnin elmlər sistemində yerini, inkişaf tarixini, tədqiqat metodlarını, psixi hadisələri, tələbat və motivlərin psixoloji problemlərini, ünsiyyət psixologiyasının əsas məsələlərini, şəxsiyyətin formalaşma mexanizmlərini və psixologiyanın digər aktual problemlərini öyrənəcəklər.

XIII. İmtahan sualları:

1. Psixologiyanın mövzusu
2. Psixologiyanın obyekt və predmeti
3. Psixi proseslər, psixi hallar, psixi xassələr
4. Psixi metodlar
5. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri
6. Psixoloji tədqiqat metodlarının təsnifatı
7. Sinir sisteminin təkamülü və psixika
8. İnstinktlər, vərdişlər və intellektual davranış
9. Şüur psixikanın yüksək forması kimi
10. Şüurun funksiyaları
11. Duyğuların psixoloji səciyyəsi
12. Duyğuların növləri
13. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri

14. Qavrayışın növləri
15. Diqqətin psixoloji səciyyəsi və mahiyyəti
16. Diqqətin fizioloji mexanizmi
17. Diqqətin növləri və xüsusiyyətləri
18. Hafizənin psixoloji mahiyyəti
19. Hafizə prosesləri
20. Hafizənin növləri
21. Təfəkkürün psixoloji səciyyəsi
22. Təfəkkür və onun formaları
23. Təfəkkürün növləri
24. Təxəyyülün psixoloji səciyyəsi
25. Təxəyyülün növləri
26. İradənin psixoloji səciyyəsi
27. İradə işin əsas mərhələləri
28. Şəxsiyyətin iradi keyfiyyətləri
29. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış
30. Hisslərin keçirilmə formaları
31. Ali hisslər
32. Emosional halətlər və növləri
33. Temperament şəxsiyyətin fərdi-psixi xassəsi kimi
34. Temperament tiplərinin psixoloji səciyyəsi
35. Xarakterin psixoloji səciyyəsi
36. Xarakterin əlamətləri
37. Xarakterin aksentuasiyası
38. Qabiliyyət fərdi-psixi xassə kimi
39. Qabiliyyətin növləri
40. Ünsiyyət informasiya mübadiləsi kimi
41. Nitq və onun funksiyaları
42. Nitqin növləri və xüsusiyyətləri
43. Fəaliyyət haqqında anlayış
44. Fəaliyyətin strukturu
45. Fəaliyyətin əsas növləri
46. Tələbatların psixoloji mahiyyəti
47. Fərd, fərdiyyət, şəxsiyyət anlayışlarının psixoloji səciyyəsi
48. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri
49. Mənlik şüurunun strukturunda fərqləndirilən cəhətlər
50. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi

XIV. Kollektiv sualları:

I kollektiv sualları

1. Psixologiyanın mövzusu
2. Psixologiyanın obyekt və predmeti
3. Psixi proseslər, psixi hallar, psixi xassələr
4. Psixi metodlar
5. Psixologiya elminin sahələri və onların təsnif prinsipləri
6. Psixoloji tədqiqat metodlarının təsnifatı
7. Sinir sisteminin təkamülü və psixika
8. İnstinktlər, vərdislər və intellektual davranış
9. Şüur psixikanın yüksək forması kimi
10. Şüurun funksiyaları
11. Duyğuların psixoloji səciyyəsi
12. Duyğuların növləri
13. Qavrayış və onun xüsusiyyətləri
14. Qavrayışın növləri
15. Diqqətin psixoloji səciyyəsi və mahiyyəti

II kollektiv sualları

1. Hafizənin psixoloji mahiyyəti
2. Hafizə prosesləri
3. Hafizənin növləri
4. Təfəkkürün psixoloji səciyyəsi
5. Təfəkkür və onun formaları
6. Təfəkkürün növləri
7. Təxəyyülün psixoloji səciyyəsi
8. Təxəyyülün növləri
9. İradənin psixoloji səciyyəsi
10. İradə işin əsas mərhələləri

11. Şəxsiyyətin iradi keyfiyyətləri
12. Hiss və emosiyalar haqqında anlayış
13. Hisslərin keçirilmə formaları
14. Ali hisslər
15. Emosional halətlər və növləri

Psixologiyanın əsasları fənninin sillabusu 050118-Təhsildə sosial-psixoloji xidmət ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.

Fənn müəllimi:

b/m. Ş.B.Mehrəliyev

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev